

گذشته و حال کتابخانه

گفتگو با ریاست و تولیت کتابخانه در سی و پنجمین سالگشت تأسیس کتابخانه

۱. کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی؛ در چه سالی تأسیس شد و در آن هنگام، چه تعداد کتاب و چه امکاناتی داشت؟
این کتابخانه رسماً در نیمه شعبان ۲۵/۱۳۸۶ آبان ۱۰/۱۳۴۵ دسامبر ۱۹۶۶ با ۱۰۳۰۰ جلد کتابی چاپی و دو هزار جلد نسخه خطی در طبقه سوم مدرسه شهابیه بنیاد گذارده شد؛ اما دیری نپایید که به سبب کمبود فضا، قطعه زمینی به مساحت ۱۵۰۰ متر تهیه شد که محل کنونی این کتابخانه است و آن نیز در تاریخ نیمه شعبان ۱۲/۱۳۹۴ شهریور ۳/۱۳۵۳ سپتامبر ۱۹۷۴ با زیربنای ۳۵۰۰ متر مربع در پنج طبقه و با موجودی شانزده هزار جلد کتاب چاپی و خطی گشایش یافت.

۲. اینک کتابخانه چه تعداد کتاب خطی و چاپی دارد و نفایس آن چیست؟

تعیین تعداد دقیق کتابهای چاپی و مجموعه خطی به علت افزایش روز افزون آن از محل خریداری و اهدایی به سختی ممکن است، ولی اجمالاً این کتابخانه اکنون دارای بیش از ششصد هزار جلد کتاب چاپی است که سابقه چاپ برخی از آنها به بیش از چهار سده بالغ می‌گردد؛ بیش از سی و یک هزار جلد نسخه خطی که این مجموعه شامل بیش از شصت و دو هزار عنوان نسخه خطی است؛ و همچنین ۲۵۰۰ عنوان نشریه به زبانهای مختلف؛ بیش از چهار هزار مجلد نسخه عکسی که از نسخه‌های خطی نفیس کتابخانه‌های خارج از کشور

واندکی هم از کتابخانه‌های داخلی تهیه شده است؛ بیش از صد هزار سند دستنویس از پنج سده قبل تاکنون و صدها اثر نفیس غیرمکتوب، مانند سکه‌های قدیمی، اسطرلاب و فولاد. و اما نفایس آن؛ در این کتابخانه بیش تر خطوط عالمان، کاتبان مشهور و و مصنفان بنام جهان اسلام وجود دارد که گاه در جهان نظیری برای آن نمی توان یافت. تعداد این نفایس چنان است که در این مختصر نمی گنجد.

۳. تجهیزات و امکانات پیشرفته کتابخانه چیست و چگونه فراهم شده است؟

به تعدادی از این امکانات، فهرست وار اشاره می شود:

یک. بخش مراقبت و حراست، از امکانات پیشرفته و ویژه‌ای برخوردارند، به گونه‌ای که تمام قسمت‌های کتابخانه را زیر پوشش دارند.

دو. در بخش اعلام و اطفای حریق نیز کتابخانه علاوه بر آموزش افراد، از سیستم پیشرفته اطفای حریق خودکار نیز برخوردار است.

سه. بخش مرمت و بازسازی نسخه‌های خطی از امکاناتی شایسته برخوردارند، به گونه‌ای که می توانند با مواد اولیه طبیعی، تمام نیازهای خود را برطرف سازند و در بازسازی و مرمت نسخه‌ها به گونه شایسته و بایسته انجام وظیفه کنند و در این بخش نیز پیش از کار بر روی نسخه‌های آفت زده، مدتی آن را در بیمارستان ویژه کتاب قرنطینه می نمایند. این واحد همه ساله میزبان کارشناسانی از کشورهای مختلف، از جمله یمن و آسیای میانه، بوده که برای آموزش مرمت نسخه‌های خطی به مدت یک ماه آموزش دیده و از سوی متولی کتابخانه به اخذ گواهی نامه مربوط، دست یافته‌اند.

چهار. آزمایشگاه ویژه کتاب که در نوع خود کم نظیر و دارای تجهیزات مدرن از قبیل میکروسکوپ‌های بسیار پیشرفته و دیگر تجهیزات است.

پنج. تجهیزات میکروگرافی کتابخانه، یکی از جدیدترین تجهیزات به کار گرفته شده در کتابخانه‌های جهان است. این بخش علاوه بر سه دستگاه دوربین میکروفیلم ۳۵ میلیمتری و سایر تجهیزات وابسته به آن از دو سال پیش به سیستم اسکنر کتاب و اسکنر میکروفیلم مجهز شده است. این بخش همچنین قادر به تهیه کپی میکروفیلم و سایر خدمات مربوط است.

شش. در بخش اطلاع رسانی و پژوهش‌های کتابداری نیز این کتابخانه دارای تجهیزات مدرن رایانه‌ای است.

۴. کتابخانه چند عضو دارد و ارائه سرویس به آنان چگونه است؟

این کتابخانه، با در نظر گرفتن واحد خواهران، چهل هزار عضو دارد که روزانه به طور متوسط دو هزار نفر در دو نوبت صبح و بعد از ظهر از ساعت ۷ صبح تا ۲۲/۳۰ از خدمات این کتابخانه استفاده می‌کنند.

روزهای یکشنبه تا پنجشنبه ارائه سرویس ویژه برادران و جمعه‌ها در یک نوبت صبح و شنبه‌ها در دو نوبت صبح و بعد از ظهر ویژه خواهران است. این خدمات برای اعضای عادی کتابخانه، شامل ارائه سرویس کتابهای چاپی در سالن مطالعه است و آنان مجاز به خارج کردن کتاب از کتابخانه نیستند. علاوه بر اعضای عادی، واحد محققان نیز دارای اعضای ویژه است که از متفکران و محققان حوزه و دانشگاه و نیز محققان خارجی هستند که علاوه بر خدمات کتابهای چاپی و مرجعی، از خدمات نسخه‌های خطی نیز برخوردارند.

۵. چه تعداد از نسخه‌های کتابخانه فهرست شده است و اینکه آهنگ

فهرست‌نویسی چگونه است و چه زمانی به فرجام می‌رسد؟

تاکنون ۱۲/۲۰۰ نسخه خطی در سی مجلد فهرست، منتشر شده است و این آهنگ همچنان ادامه دارد و تاریخ فرجام آن نیز به درستی روشن نیست؛ زیرا مرتب بر این مجموعه، از محل خرید یا اهدا، افزوده می‌شود و در نتیجه این آهنگ ادامه می‌یابد.

۶. در حال حاضر کتابخانه با چند مؤسسه و کتابخانه در جهان ارتباط دارد و در چه

زمینه‌هایی همکاری می‌کند؟

اکنون با بیش از چهارصد مؤسسه فرهنگی، دانشگاه و کتابخانه در خارج از کشور در ارتباط هستیم که این ارتباط بیش‌تر در زمینه مبادله آثار فرهنگی و به ویژه مواد کتابخانه‌ای است.

۷. کتابخانه چه تعداد میکروفیلم و میکروفیش و میکروژاکت دارد؟

دارای بیش از پانزده هزار حلقه میکروفیلم است؛ همچنین تعداد بسیاری میکروفیش و میکروژاکت دارد که از آن جمله، میکروفیش‌های عناوین کتابهای کتابخانه کنگره آمریکا است که پنجاه میلیون عنوان کتابهای چاپ شده در جهان به زبان‌های گوناگون را دربرمی‌گیرد.

۸. آیا سایت کتابخانه فعال است و کاربر دارد؟

بله، این واحد در طول شبانه روز فعال (Online) باز است و کتابخانه می‌تواند از آن استفاده و یا ارائه اطلاعات کند. عده کاربرانی آن نیز متغیر است که بنابر مقتضیات زمانی بین پنج تا ده نفر هستند و روزانه بین پنج تا پنجاه نفر و گاه بیش‌تر از آن دریافت اطلاعات می‌دارند.

۹. سالانه چند نفر مهمان از کتابخانه بازدید می‌کنند و چه احساسی دارند؟

شمار مهمانان کتابخانه متغیر و روزافزون است و آمار درستی را نمی‌توان برای آن ذکر کرد، ولی در سال گذشته بیش از هفت هزار تن این مجموعه را دیده‌اند و همیشه از این همه فداکاری و مشقت که بنیان‌گذار بزرگوار آن در راه گردآوری آن کشیده، با عظمت و احترام یاد نموده‌اند. نمونه‌های این یادها، که بر دفتر یادبود کتابخانه نقش بسته است و هر فصل در فصلنامه میراث شهاب، گزیده‌هایی از این نوشتارها می‌آید، گواه این مدعاست. یادآوری می‌شود که بیش‌تر مهمانان از شخصیت‌های سیاسی علمی فرهنگی و اجتماعی کشورهای مختلف هستند.

۱۰. اکنون که ساختمان جدید کتابخانه در پی سال‌ها کوشش و تکاپوی حضرت عالی

افتتاح می‌شود، چه احساسی دارید؟

احساس همیشگی این جانب این بوده است که روح بزرگوار بنیان‌گذار کتابخانه همیشه ناظر بر کتابخانه و اعمال ماست و از توسعه و پیشرفت آن شاد و خشنود است؛ لذا این جانب نیز از این احساس برخوردارم و رضایت ایشان و سایر بزرگوارانی که این کتابخانه حافظ آثار گران‌بهای آنان است و رضایت ولی عصر - ارواحنا فداه - و خداوند تبارک تعالی را برای خویش مغتنم می‌شمرم. باور کنید اگر از صبح تا شب در این مجموعه مشغول به کار باشم هیچ‌گاه احساس خستگی یا کسالت نمی‌کنم و دلیل موفقیت نسبی این جانب در طول بیش از سی و پنج سال مسئولیت کتابخانه، نخست رضایت خداوند و ائمه اطهار علیهم‌السلام و آن‌گاه پدر بزرگوارم است که هر لحظه ناظر بر اعمال این جانب و دیگر کارکنان کتابخانه است.

۱۱. بنای ساختمان جدید کتابخانه از چه زمانی آغاز شد و مشخصات آن چیست؟

چون مشکل کمبود جا در پی توسعه مجموعه کتابخانه و نیز استقبال روزافزون مراجعہ کنندگان بار دیگر رخ نمود، ناگزیر به فکر چاره افتادیم و در نتیجه مذاکره با حضرت امام خمینی علیه السلام ایشان دولت وقت را مأمور فراهم ساختن امکانات گسترش کتابخانه کردند و بنابراین قطعه زمینی به مساحت ۲۴۰۰ متر مربع خریداری و کلنگ بنای آن، به دست بنیانگذار فقیدش، حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی - قدس سره - در تاریخ ۲۰ ذالحجه ۱۳۶۹/۱۴ ژوئیه ۱۹۹۰ زده شد. این ساختمان با حدود شانزده هزار متر مربع زیر بنا در هفت طبقه و با ظرفیت بیش از سه میلیون کتاب چاپی و یکصد و بیست هزار جلد نسخه خطی به امید خدا امروز پس از ده سال کار و تلاش و رنج فراوان افتتاح می شود.

۱۲. مطلع شدیم که سرکار حاجیه خانم مرعشی در بخش خواهران کتابخانه فعال است و منشأ خدماتی در این بخش شده. درباره این بخش و نقش ایشان نیز توضیحاتی بیان فرمایید.

با وجود همه مشکلاتی که در خصوص کمبود اعتبارات مالی داشته ایم احساس می شد که راه اندازی واحد خواهران ضرورت دارد. لذا از چند سال قبل، در هفته، دو روز جمعه و شنبه، کتابخانه اختصاص به خواهران دارد و کارمندان نیز از خواهران هستند و مسئولیت این بخش بر عهده همسر این جانب سرکار حاجیه خانم مرعشی است؛ البته خواهران محقق چنانچه نیاز به استفاده از نسخه های خطی کتابخانه داشته باشند، می توانند با معرفی کتبی از مراکز علمی یا استادان شناخته شده حوزه و دانشگاه، علاوه بر دو روز یاد شده، از بخش محققان نیز استفاده کنند. هم اکنون متقاضیان عضویت خواهران بسیارند و همیشه تالارهای مطالعه در روزهای ویژه استفاده خواهران مملو از مطالعه کنندگان است.

۱۳. باخبر شدیم در کنار فعالیت های جنبی کتابخانه، مانند دایرة انتشارات و دایرة المعارف کتابخانه های جهان و مجله میراث شهاب، در نظر دارید موزه و مرکز اسناد کتابخانه را نیز فعال سازید. لطفاً در این زمینه نیز توضیحاتی ارائه فرمایید.

بله، چون در کتابخانه اسناد دستنویس بسیاری موجود است، در نظر داریم بخشی را به آن اختصاص دهیم و در آینده آن ها را نمایه سازی کنیم تا علاقه مندان بتوانند از

آن‌ها بهره گیرند. البته این نیز بستگی به تأمین اعتبار بیش‌تر دارد. موزه‌اشیای غیرمکتوب این کتابخانه شامل فولاد، سکه، اسطرلاب، و اشیای دیگر است که در نظر داریم بخشی را به نمایش این‌گونه آثار اختصاص دهیم.

ضمناً در نظر داریم بخشی را هم به آثار علمی و لباس‌های بنیان‌گذار کتابخانه اختصاص دهیم که در آن، آثار تألیفی، خطوط، لباس‌ها و اشیای شخصی ایشان را به نمایش خواهیم گذاشت.

۱۴. مشکلات و کمبودهای کتابخانه چیست و چه انتظاری از مسئولان امور دارید؟

مشکلات کتابخانه، نخست کمبود اعتبارات جاری است. متأسفانه با آنکه در حال راه‌اندازی ساختمان جدید هستیم، مسئولان در خصوص تأمین بودجه راه‌اندازی آن اقدامی نکرده‌اند، به ویژه با توجه به اینکه ما نیاز مبرم به گزینش افراد متخصص داریم و با تأسف نتوانستیم حتی یک نفر را گزینش کنیم و قهراً این کمبود باعث بروز مشکلات بسیاری در مجموعه خواهد شد. چنانچه مسئولان برای این مهم چاره‌جویی کنند به یاری خداوند کتابخانه از رشد چشمگیری برخوردار خواهد شد؛ زیرا برنامه‌های علمی - فرهنگی بسیار مهمی در مد است که با تأمین اعتبار کافی انجام خواهد شد.

۱۵. افق آینده کتابخانه را چگونه می‌بینید و چه تدبیراتی برای آن اندیشیده‌اید و به

نسل‌های آینده چه توصیه‌ای می‌کنید؟

کتابخانه جایگاه خود را در داخل و خارج کشور یافته و از شهرت جهانی برخوردار است. این سرمایه عظیم که حاصل عمر هزاران دانشمند اسلامی است، با حوادثی در طی قرون و اعصار گذشته مواجه بود، و این مقدار که به ما رسیده، باید به نسل‌های آینده تحویل شود. امیدوارم نسل آینده ما از این سرمایه عظیم نهایت بهره را ببرد و آن را به نسل‌های بعد تحویل دهد.